Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRØVEN

LÆS OM

DANSKE UDVANDRERE I AMSTERDAM

ET LILLE BILLEDE MED STOR BETYDNING

FREDRIKSVÆRKS GASVÆRK

KAMPVOGNEN V3 – NU ER DEN HER!

FREDERIKSVÆRKEGNENS HISTORISKE FORENING

Juni 2015 - 12. Årgang, nr. 48

Foreningen

Formand
Bengt Sørensen
Magnesvej 4
3370 Melby
tlf. 40 72 38 22
bengtbenner@gmail.com

Sekretær
Christina Ax
Hillerødvej 112
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 26 54
fhf@mailme.dk

Elsebeth Nygaard
Kæruldvej 16
3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 17 12
eny.kregme@gmail.com

Næstformand
Jørgen Lassen
Nørregade 33
3300 Frederiksværk
Tlf. 30 12 55 20
mail@jlassen.dk

Redaktør af *Prøven*
Jørgen Tved
Skansevej 30B
3390 Hundested
tlf. 47 77 00 23
tved@email.dk

Jytte Bloch-Kelsen
Lynghøjvej 24
3390 Hundested
Tlf. 45 81 96 95
jytte-bloch-kelsen@privat.dk

Kasserer
Carl Jensen
St. Havelsevej 92
3310 Ølsted
tlf. 47 74 93 35

Peter Ahlburg
Karlsgavevej 48
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 01 46
mc_allemann@yahoo.dk

Erik Kragh
Gl. Møllevej 7
3300 Frederiksværk
Holth.Kragh@outlook.com

Medhjælper for bestyrelse
Jan Larsen
Astersvej 8
3310 Ølsted
jplarsen2@hotmail.com

Kontingent

Personligt medlemskab:	125,- kr.
Husstandsmedlemskab:	200,- kr.
Firmaer og institutioner:	500,- kr.
Firmaer (under 6 ansatte):	250,- kr.

Det er nemmest for foreningen, hvis man indbetaler via netbank:
Reg.nr. 1551 kontonr. 3572519309
i Danske Bank.
Husk at anføre navn og adresse på indbetaler!

Redaktionen

Jørgen Tved (ansvarshavende), Christina Ax, Jørgen Lassen, Jytte Bloch-Kelsen, Erik Kragh, Jan Larsen.
Layout: Torsten Møller Madsen
Tryk: G L Tryck, oplag 450
ISSN: 1604-0678. Titel: Prøven
Foreningens e-mail: *fhf@mailme.dk*
Hjemmeside: www.frvhistorie.dk

Stof til næste nummer af Prøven bedes indsendt snarest. Vi tager forbehold for indsendte læserindlæg, som ikke nødvendigvis er udtryk for foreningens holdning.

I dette nummer

Siden sidst og fremover: Formanden har ordet side 4

Beretning til generalforsamlingen side 5

Et kapitel fra historiens glemmebog side 7

DANSKE UDVANDRERE I AMSTERDAM

Badstueslottet i Hillerød side 14

ASTRID LYNGE LARSEN FORTÆLLER OM ET BILLEDE

Frederiksværks gasværk side 18

OG OM THOMAS ENGLISH

Så kom V3 tilbage til Frederiksværk side 20

OG »IKKE FLERE PENGE TIL V3-UDSTILLING«

Han blev fanget hér side 22

LEIF OG ELLA ØRNBERG, 2 DANSKE NAZISTER

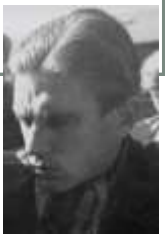

Foreningsarrangementer side 23

Siden sidst - og fremover

Ved formand Bengt Sørensen

Generalforsamlingen forløb godt og med genvalg til de opstillede, men undertegnede tager kun et år mere.

Museumsinspektør *Pernille Pantmann* holdt efterfølgende et glimrende foredrag om fundene ved udgravningerne til det kommende hospital i Hillerød. Pernille fortalte med entusiasme og stor fortælleglæde for de 55 tilhørere. Museumsleder *Søren Frandsen* holdt i marts et meget interessant foredrag om fiskeriets historie i Nordsjælland, herunder også om silden og om Skanör marked i Skåne. Her deltog op mod 80.

Den 4. maj deltog foreningen i åbningsarrangementet for V-3 kampvognen i Bomuldstørreriet, hvor Borgmester *Steen Hasselriis*, *Helle Lunderød* og *Jørgen Tved* holdt taler. Det var en fin og festlig åbning, og der kom næsten 150 interesserede. Senere på dagen afholdt vi den traditionelle mindehøjtidelighed ved stenene for de faldne lokale modstandsfolk. Om aftenen var der foredrag, hvor vor »gamle kending«, lektor *Jakob Sørensen*, fortalte om Folkestrejken i 1944, dens baggrund, forløb og efterfølgende betydning. Det er altid spændende og godt fortalte emner, Jakob kommer med. Her var der cirka 80 deltagere.

Vor egen *Jørgen Lassen* har netop holdt et kunsthistorisk foredrag om kunstnere og malerier i Frederiksværk op til omkring 1860. Jørgen sætter sig grundigt ind i sagerne og brænder for emnet. Han tiltrak 120 tilhørere, meget flot!

Foreningen har selv påtaget sig opgaven med fremvisningen af kampvognen V3, og det er ikke nogen helt let opgave. Heldigvis har ca. ca. 20 personer meldt sig og er gået til opgaven med stor entusiasme. Vi synes, det er en stor gevinst for Halsnæs og Frederiksværk, men også for Industrimuseet, at V3 kan vises hen over sommeren. Dog synes vi, at forholde-

Jørgen Lassen fortæller
Foto: Torsten Møller Madsen

ne omkring lokalerne og forholdene for os, der er vagter, kunne være bedre og det endda for forholdsvis små penge. Sagens forløb indtil nu virker besynderligt og inkonsekvent, men vi tror og håber, at tingene vil rette sig hurtigt. Industrimuseet og vi har en del planer, men uden lidt penge lader det sig ikke gøre. Vi håber meget, at der er nogle lokale virksomheder, som vil bidrage med lidt sponsorering.

Vi har også søgt økonomisk støtte hos Kulturelt Samråd, men endnu en gang fået blankt afslag, hvad der undrer os meget! Men vi giver ikke op og søger andre steder.

Vi *kan godt bruge flere medlemmer som vagter* og fremvisere, så ring venligst på 4072 3822.

Generalforsamling 2015
Formandens beretning

Bengt Sørensens beretning ved generalforsamlingen i Frederiksværkegnens Historiske Forening onsdag den 15. april 2015

Vor forening er nu inde i sit 12. år med det formål at udbrede kendskabet til og forståelsen for historiens betydning i dette område, men også i den større sammenhæng med landets og den endnu langt større omverdens historie. Vor egn har en unik historie, om end den ikke går langt tilbage, derfor arbejder vi rigtigt meget sammen med vort lokale museum, Industrimuseet, om denne del, hvilket vi har og altid har haft stor glæde af.

Arrangementerne

Vi har i det forløbne år afholdt 9 foredrag, 2 aftenture til Tisvilde og Nivå med dennes ringovn, samt en bustur til Lund i Sverige med den spændende domkirke og det verdenskendte ur. Vi kan stadig glæde os over det store antal medlemmer, som deltager ved foredrag og ture og derved slutter op om foreningens arbejde. Det er klart noget, der hjælper i bestyrelsesarbejdet. Vi noterer os også med tilfredshed de mange udsagn om kvaliteten og valget af vore arrangementer.

Medlemmerne

Vort medlemstal kunne noteres til lige over 400 personer, men hvorfor ikke større? Aldersklassen er i pensionsalderen! Er det, fordi man først får tid til denne interesse på så sent et tidspunkt, eller går det først op for de fleste, hvilken betydning historien har, når man kommer op i den alder? Måske bør vi være bedre til at fange de yngre aldersklassers interesse? Vi har i mange år undskyldt os med den lange årrække, hvor skolerne stort set ikke prioriterede historieundervisningen. Dog, selv om en del bestyrelsesmedlemmer er godt oppe i årene, har den ældste af os, Jørgen Tved, været ude i en skoleklasse i Melby for at fortælle om besættelsestiden i Danmark og om Modstandsbevægelsen her oppe på Halsnæs. Dette med så stor succes, at skolen med glæde ønsker et fortsat samarbejde med Jørgen.

Økonomien

Ca. halvdelen af vore indtægter kommer fra jer medlemmer. En anden, men også meget væsentlig del, kommer fra Kulturelt Samråd, KS, og en tredje ikke uvæsentlig del kommer fra kaffepengene ved vore arrangementer. Det sidste skylder vi ikke mindst vor kasserers ægtefælle, Else, en stor tak for. Det er fantastisk, hvad Else overkommer. KS tilskuddet har dækket honorarer og lokaleleje, hvor sidstnævnte nu vil blive beskåret væsentligt, hvilket vi i bestyrelsen ikke helt forstår! Vort tilskud er langt fra det største i forhold til vor betydning og aktivitetsniveau. Vi har i mange år sparet og holdt god snor i vor økonomi, hvor mange bestyrelsesmedlemmer har stået for udbringningen af vort medlemsblad, *Prøven*, til fods og i egen bil og uden kompensation. Vi har gerne villet udgive bøger og har haft flere projekter på bordet, men af flere grunde er det ikke blevet til noget endnu. Vi har også søgt om et fast foreningslokale igennem KS – men uden held. Også køb og vedligeholdelse af projektor, computer, højtaleranlæg m.m. koster penge. Vi har vor lille formue til brug for

større projekter, som lignende udenbys foreninger har lanceret med stor succes til glæde for lokalsamfundet.

Prøven

Vort medlemsblad, *Prøven*, er et væsentligt aktiv, men også et godt ansigt udadtil. Det er igennem årene blevet forbedret, både hvad angår trykke- og papirkvalitet, men også artiklerne, hvor vi satser meget på, at foredragsholderne bringer deres emner ud til endnu flere medlemmer end de, der kan komme til foredragene. Specielt Industrimuseets nyere forskning er blevet bragt først i Prøven nogle gange, hvilket også giver medlemmerne større indsigt i museets arbejde. Jeg synes, at vort bladudvalg med Jørgen Tved som redaktør og Torsten Møller Madsen som layouter gør et stort arbejde.

V3

Når dette læses, er vi i gang med et meget tæt samarbejde med Industrimuseet om udstillingen af kampvognen V3 fra besættelsen i Bomuldstørreriet i Krudtværksområdet. Det glæder vi os til og håber, at endnu flere af Jer medlemmer vil hjælpe med dette. Det drejer sig om, at vi skal stå for fremvisningen og vagtordningen, hvor der 3 dage om ugen i 5 timer skal være 2 personer. Disse frivillige passer udstillingen og har selvfølgelig også mulighed for at reklamere for vores forening. Jørgen Tved har lavet en lille pjece om V3 – i form af *Prøven 47*, et særnummer, som udsendes til medlemmerne og sælges til besøgende.

Samarbejdet med andre

Jeg har allerede nævnt Industrimuseet, men vi udveksler også medlemsblade og taler med *Hundested Lokalhistoriske Forening*, *Vejby-Tibirkeselskabet*, *Lokalhistorisk forening for Skævinge og Omegn* samt *Gilleleje* og *Stenløse* historiske foreninger.

Bestyrelsen

Vi har i de senere år forynget bestyrelsen, og nu føler jeg, at turen er kommet til undertegnede formand. Efter nøje overvejelse har jeg besluttet at trække mig. Det meddelte jeg bestyrelsen i december.

Da samtalerne i bestyrelsen og afsøgningen blandt andre medlemmer har været resultatløs, og jeg samtidig ikke tror, at nogen melder sig på denne generalsamling, har jeg accepteret at tage endnu et år, mens man finder en anden. Jeg mener oprigtigt, at det vil være godt for både foreningen og mig at stoppe. Jeg synes, foreningen har en god og kvalificeret bestyrelse med forskellige kompetencer, som jeg hermed vil takke for godt samarbejde i det forløbne år. Men jeg skal ikke glemme de medlemmer uden for bestyrelsen, som på forskellig vis hjælper til ved vore arrangementer, så også tak til dem.

Tak for at I holdt ud så længe!

Bengt Sørensen

Et kapitel fra historiens glemmebog

Det danske indvandrersamfund i det gamle Amsterdam

Den 14. januar fortalte mag. scient. *Max Pedersen* i Sognegården om et næsten glemt kapitel af Danmarkshistorien, eller rettere: *Danskernes historie*

De fleste har hørt om den lille gruppe hollandske bønder, som indvandrede til Amager i begyndelsen af 1500-tallet. Derimod er det gået i historiens glemmebog, at der i 1600-tallet og 1700-tallet også var danskere, der udvandrede til Holland. Det er umuligt at sige, hvor stor udvandringen til Holland var, men det er hævet over enhver tvivl, at den var mange gange større end den hollandske indvandring til St. Magleby og omegn. Således har det samlede antal migranter formentlig oversteget 100.000 personer. Heri ikke medregnet migranter fra Norge og Slesvig-Holsten.

De danske migranter kan groft sagt opdeles i to grupper. Henholdsvis de migranter, der udvandrede permanent. Og de migranter, som i en kortere eller længere periode tog arbejde i Holland. Den sidste gruppe var klart den største, men fælles for de fleste migranter var givetvis, at de blev tiltrukket af, at lønningerne var langt højere i Holland end i Danmark. For mange migranter handlede det dog ikke kun om højere lønninger. Det handlede også om at komme væk fra Danmark, der sammenlignet med Holland var et reaktionært og autoritært land, hvilket stavnsbåndet er et godt eksempel på.

Danskerkolonien i Amsterdam

Det hører med til det fulde billede, at det ikke kun var danskere, nordmænd og slesvig-holstenere, som udvandrede til Holland. I løbet af 1600-tallet og 1700-tallet tog det lille land imod omkring en million permanente indvandrere og cirka fem millioner sæsonarbejdere. Det store antal migranter har fået mange historikere til at sammenligne udvandringen til Holland med den senere udvandring til Amerika.

Danskerne bosatte sig primært i den vestlige del af Holland, hvor man blandt andet kan finde dem i de historiske arkiver i byer som Hoorn og Enkhuizen. De fleste danskere finder man dog uden sammenligning i Amsterdam. Præcis hvor mange, som slog sig ned i byen, ved vi ikke, men det har drejet sig om et sted mellem 15.000 og 25.000 personer. Af dem har vi sikker viden om små 10.000. Eksempelvis ved vi med sikkerhed, at over 7.000 danskere giftede sig i Amsterdam fra 1600 til 1800.

Vi ved også, at den danske indvandring til Amsterdam var særlig høj i årene omkring 1600-tallets midte. På den tid havde Amsterdam et dansk indvandrersamfund, der talte 2-3.000 mennesker. Hermed var danskerkolonien i Amsterdam faktisk markant større end de fleste byer i Danmark. Til sammenligning havde byer som Præstø, Ringkøbing og Holstebro under 500 indbyggere i 1600-tallets slutning, mens byer som Ribe og Roskilde havde omkring 2.000 indbyggere. Hvis vi medregner de norske og slesvig-holstenske migranter, var Amsterdam formentlig den by – med undtagelse af København og Bergen – hvor der boede flest mennesker, som var født som den danske konges undersåtter.

Hvem var udvandrerne?

Migranterne kom fra hele Danmark, men der var særlig mange fra det sydlige Jylland og den jyske vestkyst. Det er logisk nok, da der var nære forbindelser mellem netop disse dele af Danmark og Holland. Et godt eksempel herpå er den omfattende eksport af stude fra Jylland til Holland. En stor del af studene blev sejlet til Holland, og man kan forestille sig, at mange af migranterne har "fået et lift" med et af de skibe, som hvert forår satte kursen mod de nederlandske kvægmarkeder.

Det er et interessant aspekt ved udvandringen til Holland, at 40 procent af migranterne var kvinder. Det bliver ikke mindre interessant af, at meget tyder på, at flertallet af kvinderne udvandrede på egen hånd, hvilket strider mod den gængse opfattelse af, at datidens kvinder var udsat for massiv undertrykkelse og ikke kunne foretage sig noget uden deres faders eller ægtemands velsignelse. En af de kvinder, der rejste alene til Holland var den 18-årige Else Christiansdatter fra Jylland, der ankom til Amsterdam i 1664. Else var efter alt at

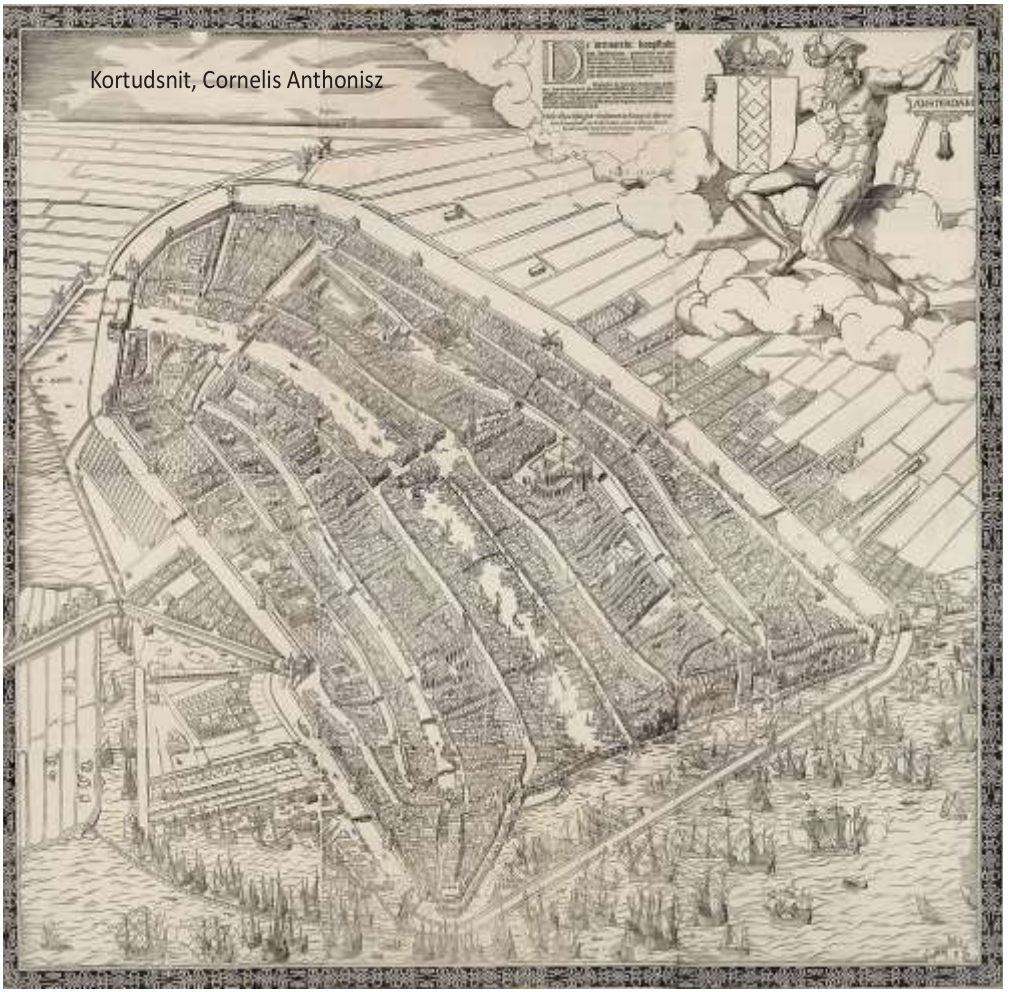
Kortudsnit, Cornelis Anthonisz

Detalje.Jan van der Heyden

dømme en helt almindelig ung kvinde med en ydmyg social baggrund. Ikke desto mindre er hun i dag lidt af en berømthed udenfor Danmarks grænser. Årsagen hertil er dog ganske trist. Else begik nemlig et mord under tragiske omstændigheder og blev efter sin død tegnet af Rembrandt van Rijn. Tegningen har været udstillet mange steder i verden, men beklagevis kan vi ikke vise den her i artiklen, fordi det koster penge at trykke den. Til gengæld kan tegningen ses kvit og frit på Metropolitan Museum of Arts hjemmeside (se: www.metmuseum.org. Søg på ordet "Elsje").

Den typiske kvindelige indvandrer var i begyndelsen af tyverne, når hun ankom til Amsterdam, og hun fik typisk arbejde som tjenestepige. Der var også en del indvandrerkvinder, der arbejdede som syersker og rengøringskoner. Blandt de mere sjældne erhverv finder vi en frisør, et par jordmødre og to diamantslibersker. Det er dog tvivlsomt, om de to slibersker selv bearbejdede de kostbare sten. Det er mere sandsynligt, at deres job var at dreje det hjul rundt, som drev boret.

Lige som kvinderne var den gennemsnitlige danske mand i starten af tyverne, når han udvandrede. Flertallet af mændene var menige matroser og sejlede i den hollandske flåde. Mange af sømændene tegnede kontrakter med det hollandske Ostindiske Kompagni eller et andet handelskompagni og blev hængende i Amsterdam eller anden hollandsk by, når de afmønstrerede. Der var dog også en del håndværkere blandt danskerne. De fleste arbejdede i "simple" håndværk som eksempelvis skoflikkere, men der er også eksempler på mænd, der

Berusede værtshusgæster.Cornelis Pietersz. Bega, anonym, 1642 - 1700

arbejdede med mere specialiserede og prestigefyldte håndværk som sølvsmede og kortmagere.

Hvor boede de?

Mindre end fem procent af de cirka 4.000 danske mænd, som er registreret i *Amsterdams vielsesregister* – en af denne artikels vigtigste kilder – arbejdede i erhverv som købmænd, kroholdere, søkaptajner og gesandter. For både de mandlige og kvindelige indvandrere tegner der sig altså et ret klart billede af, at den gennemsnitlige indvandrer, ganske som Else Christiansdatter, var en jævn dansker med en ydmyg social baggrund. At de fleste danske migranter var jævne mennesker afspejler sig også i indvandrernes bosætningsmønster. Det store flertal bosatte sig nemlig i de områder af Amsterdam, hvor byens arbejderklasse boede.

Størstedelen af danskerne slog sig ned i fattigkvartererne i den østlige del af Amsterdam. Særligt mange finder man i det område af byen, der hedder Lastage og på de små kunstige øer Marken, Rapenburg og Kattenburg. I dag ville man måske kalde denne del af byen for en indvandrerghetto, fordi bydelen vrimlede med indvandrere fra Skandinavien, Tyskland, Baltikum og fattige jøder fra Østeuropa.

Op mod en femtedel af danskerne bosatte sig i de to gader Jonkerstraat og Ridderstraat. Desværre blev gaderne byfornyet i begyndelsen af 1900-tallet, så nutidens danske turister kan ikke tage på sightseeing i Jonkerstraat og Ridderstraat. Det samme gælder beklageligvis de tre øer Marken, Rapenburg og Kattenburg. Det betyder dog ikke, at man som turist helt er afskåret fra at danne sig et indtryk af det bymiljø, som danskerne levede i. Blandt andet gaderne Zeedijk og Boomsloot er meget velbevarede, og her boede der også mange danskere.

Tiggere og tyveknægte

Hvordan klarede danskere sig så i Amsterdam? Det spørgsmål er der ikke noget entydigt svar på, men det ligger fast, at mange af indvandrerne havde svært ved at skabe sig en tilværelse i deres nye hjemby. Det fremgår meget tydeligt af Amsterdams velbevarede retsprotokoller, der fortæller, at 850 danskere blev arresteret i byen i løbet af 1600-tallet og 1700-tallet. Hertil kommer uden tvivl et stort antal tiggere, der er blevet arresteret eller smidt ud af Amsterdam, uden at det er registreret nogen steder.

Blandt kvinderne var prostitution langt den mest udbredte lovovertrædelse. Over en tredjedel af de næsten 350 danske indvandrerkvinder, der optræder i retsprotokollerne, blev dømt for prostitution eller rufferi. Det er kendetegnende for de danske prostituerede, at de var ganske unge. Således var 20 procent af dem under 20 år, mens 80 procent var under 25 år. Den yngste danske prostituerede var en 16-årige pige fra Viborg, der blev arresteret på et bordel, hvor hun arbejdede sammen med nogle andre unge indvandrerpiger fra Tyskland og det nuværende Belgien.

Blandt mændene blev de fleste dømt for tyveri. I mange tilfælde var der tale om, hvad vi i dag vil betragte som impulsive småtyverier. Nogle af de danske mænd havde dog så langt et synderegister, at man må tro, at de var levebrødskriminelle. En af dem var Thijs Jacobs fra Ribe, der fra 1630 til 1660 gik ind og ud af fængslet i Amsterdam. Thijs blev også dømt for tyveri, indbrud, vold og overfald i en lang række andre hollandske byer. Konsekvensen heraf var ikke bare, at han tilbragte en stor del af sit voksne liv bag tremmer, men også at han var brændemærket flere steder på kroppen.

Thijs Jacobs slap (med nød og næppe) fra sine forbrydelser med livet i behold, men der var også danske indvandrere, hvis drøm om et bedre liv i Holland endte på skafottet i Amsterdam. Det gjaldt som nævnt ovenfor den unge Else Christiansdatter. Og det gjaldt også for andre kvinder og mænd, der blev henrettet for så forskellige forbrydelser som barnemord, falskmøntneri, lejemord, rovmord og homoseksualitet.

Gode borgere

Det var dog langt fra altid, at det endte med den rene nød og elendighed for de danske indvandrere. Tværtimod var det formentlig kun et sted mellem fem og 15 procent af danskerne, der endte med at blive dømt for en lovovertrædelse eller udvist af Amsterdam for tiggeri. Det store flertal synes med andre ord at have klaret sig igennem, selv om livet for mange af dem næppe har været en dans på roser.

Der var imidlertid også indvandrere, som gjorde det rigtig godt i Amsterdam. Det kan vi blandt andet læse ud af borgerskabslisterne, hvor der alene fra 1650 til 1800 er registreret

godt 800 danskere. Heraf var kun et par håndfulde kvindelige indvandrere, hvilket fortæller lidt om, at det var langt sværere for indvandrerkvinder end indvandrermænd at bevæge sig op i det sociale hierarki.

En af danskerne i borgerskabsregistret er bondesønnen Andries Andries fra Janderup i Vestjylland, der som ung mand kom i klammeri med en ridefoged og efterfølgende stak af til Holland, hvor han som så mange andre unge mænd tog hyre på et handelsskib. Efter en tid

Andries Andrieses hus på Singel

på søen kom Andries Andries – eller Anders Andersen som han var døbt – i lære hos en spejlmager i Amsterdam. Her gjorde han det så godt, at han endte med at få sit eget værksted. Faktisk havde Andries så stor succes, at han fik råd til at købe et fint byhus ved kanalen Singel. Dengang som nu en fin adresse i Amsterdam. Andries havde også overskud til at sende penge hjem til familien i Janderup.

Ikke et parallelsamfund

I dag taler man meget om, hvorvidt indvandrere lever i et parallelsamfund eller ej. Det spørgsmål kan man også stille i forbindelse med den danske indvandring til Amsterdam. Det hurtige svar er, at danskerne i Amsterdam ikke indrettede sig i et decideret parallelsamfund. Det kan man blandt andet læse ud af retsprotokollerne, der viser, at mange danskere indgik i sociale netværk, der ikke bare omfattede danskere, men også hollændere, tyskere, belgiere, baltere og englændere.

Det samme tværnationale mønster gør sig gældende, når man kigger i vielsesregistret, som viser, at det var et klart mindretal af danskere, som giftede sig med personer, der kom fra Danmark, Norge og Slesvig-Holsten. De fleste giftede sig med hollændere og tyskere (heri ikke medregnet Slesvig-Holsten).

Hidtil er der heller ikke fundet mange historiske kilder, som tyder på, at danskerne i nævneværdig grad fandt sammen i "foreninger" eller "institutioner", der byggede på, at "medlemmerne" havde en fælles baggrund. Et af de eneste eksempler i den retning er den danske kirke i Amsterdam, der blev etableret i begyndelsen af 1660'erne på loftet af et pakhus, som menigheden havde lejet af den hollandske købmand Johan Rombout. Ifølge flere kilder blev kirken netop etableret, fordi indvandrerne savnede at høre Guds ord forkyndt på deres modersmål.

Hvis vi mangler eksempler på, at den fælles nationale baggrund spillede en dominerende rolle for danskerne, så er der til gengæld mange eksempler på, at deres regionale baggrund var vigtig. Det var således typisk for mange af dem, at de indgik i sociale netværk, som man kan kalde for hjemstavnsfællesskaber. Et rig-

Mor med barn, Bakhuysen

tig godt eksempel herpå er fire søstre fra Varde, som med få års mellemrum udvandrede til Amsterdam i midten af 1700-tallet. De har uden tvivl hjulpet hinanden igennem tilværelsen som indvandrer i byen. Eksempelvis er det let at forestille sig, at de ældste og først ankomne søstre har hjulpet de yngre med et sted at bo og at finde arbejde. Ligesom man kan forestille sig, at de i det hele taget har fungeret som hinandens sociale sikkerhedsnet.

Fra Amsterdam til New York

Det danske indvandrersamfund i Amsterdam udgør kun et lille kapitel i danmarkshistorien. Til gengæld er det et meget fascinerende kapitel, der ikke mindst udmærker sig ved, at det har mange berøringsflader til vores egen tid. Først og fremmest viser historien om den danske udvandring til Amsterdam med stor tydelighed, at globalisering ikke er noget, som kun hører vores egen tid til. Tværtimod var Amsterdam på mange måder en globaliseret og multikulturel by med hvad heraf følger af fænomener som migrantkirker og bydele, hvor koncentrationen af indvandrere er særlig høj.

For en del af de danske migranter endte deres egen personlige globaliseringsproces ikke i Amsterdams indvandrerkvarterer. Den endte et helt andet sted i verden. Det var blandt andet tilfældet for de danskere, som i den første halvdel af 1600-tallet bosatte sig i Nieuw Amsterdam eller New York, som byen senere kom til at hedde. Her blev deres efterkommere vidne til den masseindvandring fra Europa til USA, der for alvor begyndte at tage fart i begyndelsen af 1800-tallet. På det tidspunkt var Holland ikke længere en stormagt. Indvandringen til landet var ophørt og i løbet af få årtier gled det ud af danskernes kollektive erindring, at titusinder af danske migrantarbejdere var rejst til Holland i 1600-tallet og 1700-tallet. Forhåbentlig kan denne artikel bidrage til, at udvandringen til Holland kan genopstå af historiens glemmebog.

Max Pedersen er mag.scient. i antropologi

Badstueslottet i Hillerød

En fortælling om et billede

Astrid Lynge Larsen fortæller her om sit bekendtskab med Erland Gribsø, der i mange år var lokalredaktør af »Frederiksborg Amtstidende«.

Astrid Lynge er født og opvokset i Nuuk/Godthåb, men fik i forbindelse med sin gerning inden for det grønlandske postvæsen i 1952 mulighed for at komme til Danmark for at videreuddanne sig. Det skulle blive til et langvarigt besøg, for Astrid slog sig ned i Frede-

Astrid fotograferet af Torsten

riksværk og har siden da dokumenteret sit liv med fotos og udklip, med fortællinger om kolleger og venner, om byens udvikling til i dag, om butikkerne og om meget andet.

Frederiksværkegnens historiske Forening *håber at kunne udgive Astrids bog* – gerne med deltagelse af andre sponsorer – men indtil da er her en smagsprøve:

"Da jeg kom til Frederiksværk år 1954, kom jeg til at kende Gribsø, men vi var *De*s med hinanden. Erland Gribsø var typen på en faderfigur, han mindede mig lidt om min far. Det var dengang, der var skel mellem velstående og mindre fine mennesker. Dengang skulle man passe på, at man ikke kom til at sige du til én, hvis man ikke kendte personen godt. Det var lidt svært for mig til at begynde med, dengang brugte man ikke ordet *De* i Grønland.

Den anden dag ryddede jeg op i et af mine gemmer, og jeg fandt en tegning eller akvarel af *Badstueslottet i Hillerød* lavet af Erland Gribsø. Så kom alle minderne frem. Jeg husker det, som om det var sket i går.

Når man var ansat i et offentligt kontor som Frederiksværk Posthus, kom man til at kende mange mennesker. Erland Gribsø kom dagligt på posthuset, så vi kendte efterhånden hinanden godt.

År 1957: Da jeg gik en tur i byen en sommersøndag om eftermiddagen, mødte jeg redaktøren. Som sædvanlig snakkede vi lidt sammen om vind og vejr. Så fortalte han, at han var på vej til Strandgade til "Hotel Strandborg" for at spise jordbær med fløde. Hvis jeg havde lyst, kunne jeg komme med. Tilbuddet kunne jeg ikke stå for, som en fattig kontorist havde man ikke råd til den slags.

Dengang havde "Hotel Strandborg" en overdækket terrasse og meget velholdt have. Vi satte os ude på terrassen og nød vores jordbær med fløde, en dejlig sommersøndag.

Selvom Gribsø kom dagligt på posthuset, havde vi aldrig aftaler. Det skete kun, når vi pludselig stod over for hinanden i byen, og hvis jeg havde tid. Hvis jeg ikke havde tid, sagde han, "det var godt frk. Lynge, så ses vi en anden dag". Han havde altid en plan, når vi mødtes, ellers fandt han lynhurtigt på noget.

og nyde den smukke udsigt til Arresø. Dengang var fru Larsen indehaver, og i restauranten udstilledes mange flotte billeder om Dronningholms historie fremstillet af Gudrun Barfod, Auderød, i hendes specielle applikationsteknik.

Dronningholm, broderet i stof. Billedet har jeg lånt af en af mine gode bekendte i Frederiksværk.
Foto: Astrid Lynge Larsen

Erland Gribsø var glad for at køre rundt til seværdigheder i Nordsjælland, hvor han viste mig rundt og fortalte om seværdighedernes historie, som han var en mester i at genfortælle. Vi har spist jordbær med fløde eller drukket te eller kaffe med sandkage mange steder i Nordsjælland, fx var vi ude at se kilder i Nordsjælland, vi besøgte Helene kilde i Tisvildeleje, hvor Erland fortalte alt om dens historie. Bagefter spiste vi jordbær med fløde i Tisvildeleje Kro, og vi besøgte også Dronningkilde i Ølsted sogn. Sommetider kørte vi en sommersøndag ud til restauration Dronningholm i Auderød for at drikke vores kaffe eller te med sandkage

Billedet på næste side af Frederik den 2.s Badstueslot i Hillerød har også sin historie:

Jeg var ovre i Jernbanekiosken hos kioskejer Graff Larsen for at købe et stykke chokolade; da stod Gribsø ved posthuset og var ved at lægge et brev i postkassen. Som sædvanlig kom vi i snak. Det må næsten have været en søndag, siden jeg sagde ja til hans tilbud. Det var jo den eneste dag, jeg havde fri hele dagen. Han sagde, at han var på vej til Hillerød. Han var i gang med at tegne eller male Badstuen ved Frederiksborg slot, og han tilbød mig at køre med til Hillerød, for han skulle ned for at færdiggøre billedet. Jeg nænnede ikke at sige

Akvarel af Erland Gribsø. Hillerød 1957, ejet af Astrid Lynge Larsen. Foto: Torsten Møller Madsen

nej, så jeg kørte med. Vi kørte i hans gamle bil, og på vejen derned fortalte han mig om hele Badstuens historie.

Badstuen i Hillerød er bygget af Frederik II i 1580 – 81, og i dag er slottet stadig et velbevaret renæssancehus, indvendig er miljøet fra midten af 1800-tallet. Bygningen har alle dage været et yndet tilholdssted i forbindelse med jagtudflugter i skovene omkring Hillerød, og som navnet siger, havde det en særlig funktion.

I stueetagen var der et baderum, hvor vægge, loft og gulv var beklædt med tin og domineret af to store tinbadekar og store kobberkedler til opvarmning af vandet. Beskidte, svedige og hestelugtende kunne Frederik II og hans jagtvenner nyde et bad, før de begav sig op på førstesalen for at indtage jagtfrokost eller middag – en rigtig dagsudflugt, væk fra hovedslottets vante omgivelser.

I midten af 1850'erne iværksatte Frederik VII en restaurering, og han insisterede på, at slottet skulle føres tilbage til "gammel stil", dog uden baderummet, for allerede i 1794 var det slut med frydefulde badestunder efter vellykkede jagtture. Tinbeklædningen på væggene blev fjernet, ligesom resten af badeudstyret heller ikke blev bevaret. Frederik VII

nåede aldrig selv at tage Badstueslottet i brug. Efter hans død i 1863 blev huset benyttet af Christian IX og hans familie. De indførte den tradition, at man skulle ridse sit navn i et vindue i Kongens gemak og blandt andet svigersønnen zar Alexander III af Rusland har ridset sit kælenavn "Sasha".

Gribsø havde både en taburet og staffeli med. Han forklarede mig fremgangsmåden for at kunne lave et billede og hel masse ting, som jeg synes, at jeg kun hørte halvdelen af. Jeg tror også, at han kunne mærke, at jeg ikke havde meget interesse i det, han lavede. Det kan jeg godt ærgre mig over i dag. Når jeg ser på hans billede, synes jeg, at han var god til det.

Der gik flere uger eller måske længere tid, da jeg pludselig stod ved siden af ham hos Bager Poulsen i Jernbanegade. Jeg havde efterhånden glemt alt om billedet. Han fortalte mig, at han kun manglede et par streger, før billedet var helt færdigt. Jeg kørte med til Hillerød.

Han sad på sin taburet med sit malergrej og nørklede. Efterhånden som arbejdet skred frem, begyndte man at kunne se resultatet, og min interesse steg. Jeg kiggede både på slottet og billedet og begyndte at rose ham. Efter nogen tid rejste han sig op fra taburetten og sagde: "Værs´go frk. Lynge, det er til Dem" og han gav mig billedet.

Jeg tror nok, at jeg næsten blev paf og ikke vidste, hvad jeg skulle gøre eller sige. Jeg gav ham et ordentligt knus og sagde tak. Vores eftermiddagste drak vi på den smukke restauration Slotspavillonen, som lå i den skønne Frederiksborg Slotshave i Hillerød. Desværre brændte Slotspavillonen den 15. oktober 1970.

Billedet havde jeg gemt i mange år. Jeg husker ikke, hvordan der gik til, men forholdet gled ud. Jeg ved bare, at jeg aldrig fik sagt ordentlig tak til ham for alt det, han havde gjort for mig. Det lykkedes desværre ikke at få mig interesseret i at tegne eller male. Det ærgrer jeg mig lidt over i dag."

Astrid Lynge Larsen

Erland Gribsø var ud over redaktørjobbet en flittig og dygtig egns- og personalhistoriker. Han har blandt andet i årene 1953-55 skrevet en spændende artikelserie: »Af vor Egns Historie«, som udkom i Stålvalseværkets personaleblad »Stålbåndet«. Fotoet er fra dette blad.

Frederiksværks gasværk
Og om Thomas English

Jytte Bloch-Kelsen fortæller om en del af Frederiksværks historie

I "Analyse af Frederiksværks Industrielle Kulturarv i *Foranalyse til Stålsat* by november 2012" fortælles følgende:

"Thomas E. English Ansøgte i 1798 prins Carl om at måtte opføre et kobbervalseværk i Frederiksværk. På grund af krigene med England var man først klar i 1802. Maskiner og værktøj samt ekspertisen hentedes i England, og English opbyggede sit kobbervalseværk med fabriksherrebolig og arbejderboliger tæt på den energigivende kanal".

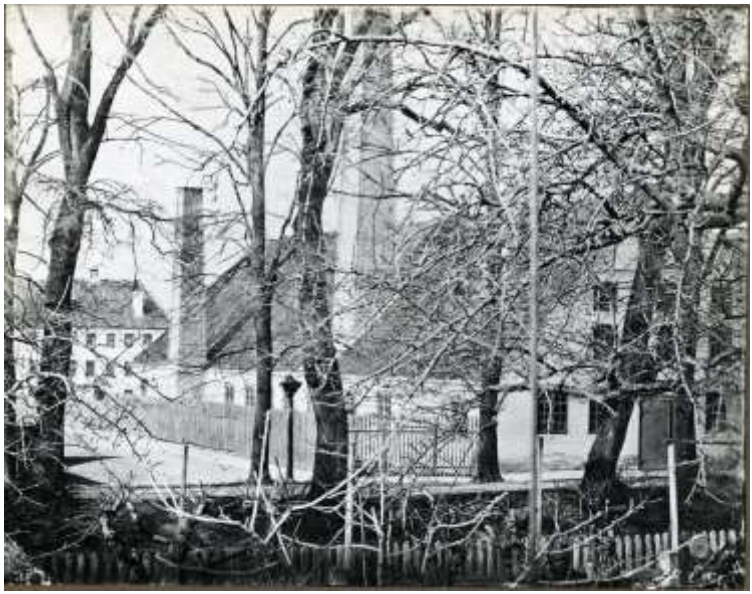

Kobbervalseværket i Frederiksværk. Foto: Industrimuseet Frederiksværk

På fotoet af kobbervalseværket kan man bag ved skimte fabriksherreboligen, den senere såkaldte Skjoldborg, som blev købt af Københavns Kommune som rekonvalescenshjem.

Kobberværket lavede en del husholdningsting og arbejdede for den Kgl. Mønt, som lavede plader til kobberpenge. Hovedsagligt gik produktionen af kobberplader til Den Danske Flåde.

Kobberværket overgik til Suhr og Søn i København 1827 og senere i kompagniskab med Knud Arnt Larssen (1793-1865), købmand og legatstifter og fra 1854 ejer af Arresødal. I 1855 overgik værket til K. A. Larssen, G. Halkier og S. A. Brendstrup

Værket blev revet ned i 1907 og maskiner og værktøj flyttedes til Amager til Nordisk Kabel.

Thomas English var født i London 7. februar 1773, som søn af ingeniør Thomas English og Mary Jolly. Mary var datter af John Jolly, Købmand i Lewisham i Kent.

Thomas blev gift 24. december 1814 med Cicilie Marie Berth, født 5. februar 1799 på Frederiksberg.

Thomas English havde Kobber- og Valseværket i en række år. Senere bestyrede han en kort tid Kobberværket i Flensborg. I begyndelsen af 1835 kom han til Norge for at bestyre Kobberværket i Trondheim og døde der 18. oktober 1835. Flere børn døde tidligt og begravedes fra Vinderød.

Cecilie Marie Berth English boede ved Folketællingen 1860 på Ladegårdsvej på Frederiksberg og døde 1863.

Sønnen Thomas Alfred English født 7. december 1819 i København, død 14. april 1889, var civilingeniør. Han blev gift 10. juni 1852 med Johanne Regine Nathalia Allerup, og Thomas' søster Laura Elisabeth English blev gift med civilingeniør Carl Julius Tetens Hanssen, (1821-1916) som sammen med Thomas English under firmanavnet English & Hanssen opførte Danmarks første Gasværk i Odense i 1853, og senere et i Rønne ved sønnen Thomas Regnar English´s mellemkomst, opført i 1896.

Det første Gasværk i verden var allerede opført i Birmingham, West Midlands i Storbritannien i 1802.

Firmaet, som var Danmarks første rådgivende ingeniørfirma, bød i 1849 på det store vand-gas- og kloakeringsarbejde i København.

I 1901 var familien English igen på banen i Frederiksværk – denne gang var det sønnesønnen ingeniør Thomas Regnar English, som gav et tilbud til Frederiksværks kommune om at lave byens gasværk. Han var måske for tidligt ude med et sådant projekt. Han fik i hvert fald ikke kontrakten, bl.a. fordi Louis C. Heegaard, som var ejer af den store jern- og metalvirksomhed, som efterfulgte sin far Anker Heegaard, mente, at Thomas R. Englishs tegning til gasværket var for gammeldags. Der foreligger en del skrivelser mellem English og byrådet, men det resulterede i, at et andet firma fik kontrakten, og hermed forsvinder Englishfamilierne ud af Frederiksværks bys historie for altid.

Gasværket i Frederiksværk. Foto: Industrimuseet i Frederiksværk

Så kom V3 tilbage til Frederiksværk

Jørgen Tved fortæller

Den 4. maj blev i år en travl dag

Den 28. april kom en meget stor lastbil til Syrevej 13 i Krudtværksområdet, og V3 var således kommet hjem. Vi var nogle stykker, som var mødt op. Vi havde fået oplyst, at der kunne blive problemer med at få V3 ind i de lokaler, kommunen havde stillet til rådighed. V3 var faktisk 4 cm for høj til at komme ind. Transportfolkene var dygtige: Luften blev lukket ud af de bagerste hjul, og med god håndkraft – borgmesteren og flere andre hjalp til – kom V3 i hus.

Den 4. maj skulle dørene så slås op og udstillingen kunne tage sin begyndelse.

Der var naturligvis højtidelige taler, først af borgmester *Steen Hasselriis*. Lederen af Industrimuseet, *Frank Allan Rasmussen*, kunne fortælle, at det var en ganske enestående udstilling, der nu skulle åbnes, derfor kunne han helt i datidens ånd byde på fedtemad og kaffe med *Ricks*.

Formanden for Industrimuseet, *Helle Lunderød*, roste de modstandsfolk, som havde trodset besættelsesmagten og skabt en modstandsbevægelse og blandt andet bygget V3.

Jørgen Tved sagde blandt andet, at det var en helt ekstraordinær situation, at Nationalmuseet havde givet Halsnæs Kommune lov at låne V3 – og en så ekstraordinær situation bør også medføre ekstraordinære beslutninger i vort byråd. Der må gives mulighed for, på moderne vis, at formidle V3s historie. Der må afsættes midler, så besøget af V3 får den størst mulige effekt.

Mellem 150-200 mennesker var mødt frem, og sangkoret fra Paraplyen hjalp os med at synge Danmarks Frihedssang.

Det var faktisk et flot arrangement, selv om rammerne var beskedne.

Foto: Torsten Møller Madsen

»Ikke flere penge til V3-udstilling«

Sådan stod der i *Frederiksborg Amts Avis* den 16. maj. Det var overskriften på en meget venlig artikel, men også misvisende. Jeg er nemlig ikke bekendt med, at kommunen har givet os så meget som 5 flade øre til V3 udstillingen.

Både borgmesteren og lederen af Industrimuseet slår fast, at der ikke kan gives flere penge. Og borgmesteren har i hele forløbet – også når det gælder den nødvendige vedligeholdelse af bygningen på Syrevej nr. 13 – henvist til museet. Mig bekendt har også museet et meget skrabet budget. Og det er vel i øvrigt ikke museet, der skal vedligeholde kommunale bygninger?

Som jeg sagde den 4. maj, da kampvognen blev budt velkommen i Frederiksværk: Det er en helt ekstraordinær situation at få lov at låne V3! Så jeg havde naturligvis ventet mindst lige så meget forståelse for projekt V3 som for *projekt Frederiksværk Stålmand*. Ifølge Frederiksborg Amts Avis den 7. maj har kommunen til »*Stålmand*« reserveret et beløb på 250.000 kr. som *underskudsgaranti*, et beløb, som administrationen i øvrigt mener, man må forhøje, da der ikke meldte sig det nødvendige antal deltagere.

Borgmesteren har i et brev til mig, dateret 8. juni skrevet, at man før starten af et projekt skal have godkendt økonomien, da det ikke på et senere tidspunkt er muligt at give en ekstrabevilling.

Den 16. maj mødte jeg borgmesteren. Han havde læst, at jeg opfordrede »byrødderne« til at hjælpe os med økonomien omkring V3. Han opfordrede mig i den forbindelse flere gange til at søge kommunen om et tilskud. På denne opfordring sendte jeg en ansøgning på godt 32.000 kr. Disse penge er nødvendige til ordentlige *fremvisningsfaciliteter* for en *video* om V3, desuden til at finansiere en *24 siders folder* om kampvognens historie til uddeling på skoler og institutioner samt til *annoncering* og til trykning af *plakater*.

I borgmesterens svar af 8. juni står: *At vi desværre ikke har mulighed for at imødekomme ansøgningen.*

Er vores kommune så fattig, at der ikke er mulighed for at støtte et helt unikt projekt som V3? Og står det så dårligt til, at kommunen heller ikke har mulighed for at bringe huset på Syrevej i stand med varme, toilet og vand?

Nu hører jeg ikke til dem, der tager et nej for et nej. Jeg vil blive ved at banke på ved byrådet. Den *gode* nyhed er, at 20-25 medlemmer af Historisk Forening ganske gratis har påtaget sig at være museumsvagter ved V3. Vi ønsker alle en så god formidling af V3's og af den lokale modstandsbevægelses historie som muligt.

Jeg vil gerne her bede alle, erhvervsdrivende, byens forretninger og andre om hjælp. Vi har behov for moderne formidlingsudstyr, en stor fladskærm, så vi i lyd og billeder kan fortælle historien. Vi mener også, at skolerne gratis burde kunne modtage det særnummer af *Prøven* om V3, som foreningen har finansieret. Og endelig har vi behov for meget mere reklame for udstillingen.

Jørgen Tved

Han blev fanget hér

Leif og Ella Ørnberg, 2 danske nazister

To af de nazister, som modstandsbevægelsen fangede her i de glade maj dage i 1945 var kongelig solodanser *Leif Ørnberg* og hans kone *Elna Ørnberg*, der var koreograf på teatret.

Som de sidder her på lastbilen, ser de meget fredelige ud, men forud for deres arrestation

havde piben en helt anden lyd.

De hørte absolut til de mest kendte og var blandt Den kongelige Ballets hovedkræfter.

Men de var også blandt de danske nazisters avantgarde. De var medlemmer af DNASP – Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderparti. Leif Ørnberg har påstået, at han meldte sig ud af dette parti i 1941, men han virkede forsat som en af partiets kulturelle spidser. Han var først lærer i gymnastik og folkedans ved de unge nazisters *Absalonskole*, men gik sammen med konen i 1943 ind i den tyske radiopropaganda. I 1944 blev han optaget i *Schalburg-korpsets* politiske og militære afdeling *Dansk Folkeværn*.

I 1945 blev han på det kongelige teater opsøgt af modstandsfolk, afvæbnet og fotograferet og fik at vide, at kom det til repressalier og trusler, ville det få konsekvenser. Der kom alligevel trusler fra Hipo og Schalburgfolk mod skuespillerne Ebbe Rode og Mogens Wieth og mod andre på teatret.

I det illegale blad Information nr. 411 fra den 16. februar 1945 kan man læse følgende: »Man havde ventet, at den nazistiske danser Leif Ørnberg havde taget ved lære af den oplevelse, han i onsdags havde på Det kongelige Teater. Det ser imidlertid ikke ud til at være tilfældet.

I går eftermiddags ankom han til Teatret i en bil – dog ikke alene. Han havde en livgarde på 8 Sommerfolk (et nazistisk korps), bevæbnet med maskinpistoler, med til beskyttelse, og således sikret gik han op til teaterchef Hegermann-Lindencrone, over for hvem han påtalte det skete i de skarpeste vendinger og tilføjede, at hvis noget ligneende skete i fremtiden, ville det øjeblikkelig blive besvaret med nedskydning af teaterchefen, samt af Mogens Wieth og Ebbe Rode. Derefter hilste Leif Ørnberg med nazihilsen, hvorefter han forlod teatret, ledsaget af sin Garde. Han skulle hjem til Elna, for sammen med hende at planlægge radioens tyske propagandaudsendelse«.

Jeg skal så bare tilføje, at han efterfølgende blev idømt 5 års fængsel. Hans kone Elna fik 2½ år og efter løsladelsen slog de sig ned i det fascistiske Spanien.

Jørgen Tved

Onsdag den 19. august kl. 19:00 (mødetid foran kirken)

Aftentur i Frederiksværk Kirke

Sognepræst Ivan Jacobsen

Frederiksværk Kirke er med det fine murværk og mange udsmykninger et besøg værd. For at få fuldt udbytte skal man "have øjnene med sig".
Sognepræst Ivan L. Jakobsen viser rundt og fortæller om de mange gamle og nye symboler udenfor og inde i kirken.

Onsdag den 16. september kl. 19:30 i Sognegården

Frederiksværks krudt og de onde barbaresker

Museumsleder Frank Allan Rasmussen

Generalmajor Classen skabte det militærindustrielle kompleks Frederiksværk og tjente en formue på at sælge død og ødelæggelse. Aftager var den enevældige konges hær og flåde, men de helt store penge kom fra en lukrativ aftale med Frederik den femte. Classen fik eneret på at sælge sine produkter til de såkaldte Barbareskestater. De onde Nordafrikanske magter, der levede af beskidt sørøveri. Det er den utrolige historie om skibe, slaver, gaver og krig.
Foredrag i Sognegården, Kirkegade 8 i Frederiksværk. Arrangementet er gratis – men du betaler for kaffe og kage – og tilmelding er ikke nødvendig. Men kom i god tid, der er ofte trængsel!

Returadresse: Skansevej 30B, 3390 Hundested

Museer og arkiver

Industrimuseet Frederiks Værk
Åbningstid kontor: tirsdag-fredag kl. 10-14
www.indmus.dk, tlf. 47 72 06 05
Torvet 18-20, 3300 Frederiksværk

Knud Rasmussens Hus
Knud Rasmussens vej 9
3390 Hundested
Tlf. 47 72 06 05

Hundested Lokalhistoriske Arkiv
Åbningstid: Mandag kl. 10-12 og torsdag kl. 16.30 -17.30
Nørregade 61 i Hundested (Biblioteket)

Krudtværket
Kl. 11-16, mandag lukket

Udstilling af kampvognen V3
Syrevej 13, Krudtværksområdet
Fredag, lørdag og søndag kl. 11 til 16

Sponsorer

Advokatfirmaet Jacob Berner Rue
3370 Melby
Tlf. 4774 2822

Bog og Idé - Frederiksværk
Nordcentret, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4752 4001

Danske Bank
Nørregade 6
3300 Frederiksværk

Det Classenske Fideicommis
Tromnæs Alleen 2F, 4800 Nykøbing F.
Tlf. 5444 7029

Entreprenør Poul Erik Andreasen
Møllevangsvej 103, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4774 7809

Glarmesteren i Frederiksværk
Syrevej 17, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 4248

Industrimuseet Frederiks Værk
Jernbanegade 4, 3300 Frederiksværk

Kim Dencker Johansen Holding Aps
Hanehovedvej 187, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 2583

KTS-Entreprise
Industrivej 3, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4777 2577

Thomsens Cykler
Vinderød Skov 3-5, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 2323

Tømrermester Egon Bech A/S
Krudtværksalleen 21 B
3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 2060

Winther A/S, Snedker- og Tømrermestre
Jernbanegade 5 , 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 0202, 2021 0202